

BUDIMPEŠTA '90

Festival madžarskega filma v Budimpešti se je odvijal dva meseca pred težko pričakovanimi demokratičnimi volitvami, ki naj bi prinesle reforme. Tokratni festival je bil že dvaindvajseti, ponujal pa je številne novosti. Omeniti moramo predvsem mednarodno žirijo, ki so jo sestavljala slavna tuja imena (David Robinson, Feliks Falk), pa tudi odlični madžarski filmski avtorji, ki so zapusitli domovino v tragičnem letu 1956 (kameraman Jean Badal).

Poleg številnih novinarjev, živčih v Budimpešti se je festivala udeležilo tudi veliko predstavnikov mednarodnih televizijskih družb in firm. To naj bi bil dokaz čedalje

večjega finančnega sodelovanja z največjimi madžarskimi filmski studii, ki prehajajo v zasebno last.

Ne glede na kronično pomankanje denarja in začasno nedelavnost najbolj znanih režiserjev se je letna produkcija povečala. Ogleдали smo si 16 celovečercov in kar 27 dokumentarnih filmov. Dobrih deset let je bilo debitanskih, kar je pomemben dokaz kreativne preнове. Med temi sta še posebej blestela György Fehér s filmom **SZÜRKÜLET** (Somrak) in Arpad Sopsits s filmom **CÉLLÖVÖLDE** (Streljanje v tarčo). Fehér je uporabil strukturo »nemogoče« policijske preiskave, po zgledu Dürrematta ali Mai-

greta. V filmu nastopa osamljen inšpektor, ki skuša pojasniti oz. osvetliti smrt neke deklice, ki je bila umorjena pod nekim razpelom neke na deželi. Film je poln sivih tonov, ki jih dopolnjuje sivina nenavadne, a odlične fotografije, obenem pa smo priča grozljivo počasnim in grozeče zapletajočim se kadrom, kot da bi šlo za kakšen Dreyerjev film. Nasprotno pa Sopsits prenese svojo težavno metaforo o obsodbi stalinistične preteklosti na dogodek iz sedanjosti, ko smo priča, da neki uporen deček ubije očeta. Sopsit in še nekateri drugi mladi avtorji so med festivalom pripravili protestno akcijo proti združenju »priznanih« režiserjev, ki naj bi si po njihovem mnenju že razdelilo rezine bodoče filmske organizacijske pogače.

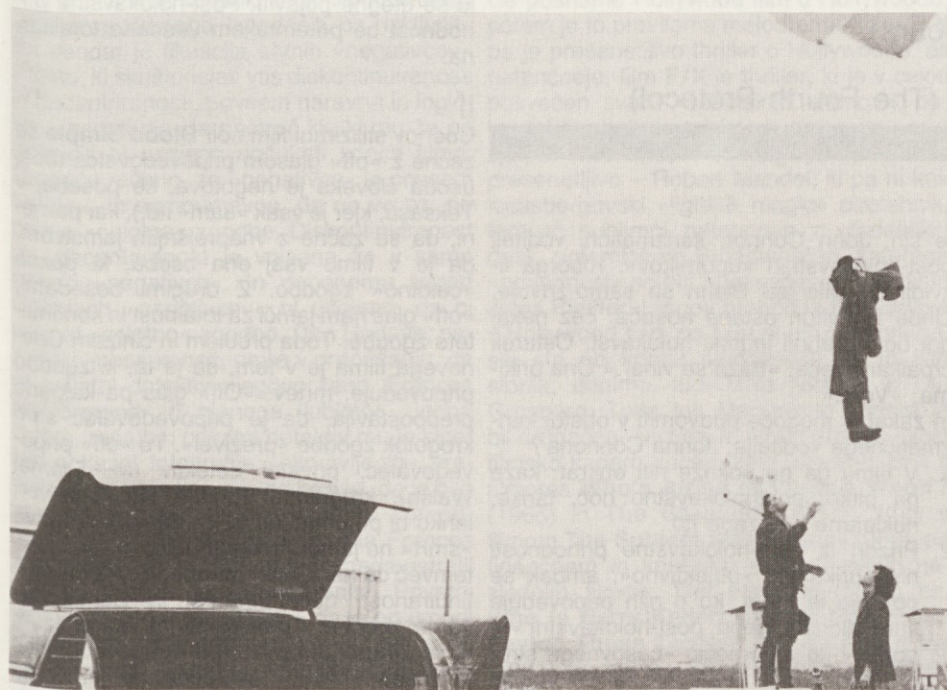
Dva filma o anarhičnem izvržku-punku, ki sta ju zrežirala obetavna debitanta András Monory (**Vremensko poročilo**) in János Szasz (**Ne motite!**), nam poleg vplivov Caraxa, Beineixa in Ridleya Scotta kažeta zastrašujoče znake samouničenja. Med starejšimi režiserji izstopata János Zsombolyai z manierističnim obujanjem leta 1956 v filmu **A HALALRAITELT** (Obsojen na smrt), ki ga je žirija nezasluženo nagradila in je celo pristal na berlinskem festivalu v tekmovalnem sporedu, in vedno izviren György Szomjas s filmom **Könnyű** (Lahka kri). Gre za zapleteno satiro o »lahkem življenju« dveh svetlolasih »zdravnic« (vemo pa, da gre za prostitutki) v času vladanja največje potrošniške mrzlice. Film smeši tista značilna drobna nasprotja, ki so bila značilna za zahodno družbo in njihovo kinematografijo v začetku misterioznih '60 letih. Gledamo doprsja neznanih oseb, ki se izpovedujejo in gledajo naravnost v kamero, postavljeno prednje: morda pa bo to **ključna podoba** madžarskega filma tega prehodnega, burnega obdobja, kot nam ga predstavljajo desetine dokumentarnih celovečercov. Nam so se zdeli dolgočasni in »prikrajšani« za režijo, tamkajšnjemu občinstvu pa kot prinašalci nenačrtanih zakupov vesti.

Omenimo vsaj filma **Hol zsarnoksáy van** (Kjer vlada nasilje), v katerem smo priča ksanju nekega sodnika iz obdobja stalinizma, posnela pa sta ga Livia Gyarmathy in Géza Bözörmenyi in **Ez a harc lesz a végső?** (Ali bo to zadnja bitka?), katerega avtorja sta Deszö Zsigmond in János Edely; film prikazuje ponovno ustanovitev marksistične stranke. To početje je polno nostalgije, akterji pa so ostareli in že hudo otročji veterani komunistične partije.

Dokumentarci so govorili še o aidsu, Ciccio-
lini in o Ottu Habsburškem (bodoči madžarski kralj in kraljica?...), o Uriju Gellerju, o zaupanju, o folklori, o rockovskih skupinah, o prostitutkah, o žrtvah leta 1956 in še o mnogih drugih stvareh.

LORENZO CODELLI

PREVEDLA NUŠA PODOBNIK

VREMENSKO POROČILO, REŽIJA ANDRÁS M. MONORY

SOMRAK, REŽIJA GYÖRGY FEHÉR